

Ed.

556. Frumvarp til laga

[212. mál]

um dánarvottorð.

(Lagt fyrir Alþingi á 82. löggjafarþingi, 1961—1962.)

1. gr.

Dánarvottorð samkvæmt ákvæðum laga þessara skal rita fyrir hvern mann, er deyr hér á landi, sbr. þó ákvæði 10. gr.

Landlæknir semur leiðbeiningar um ritun dánarvottorða, er ráðherra staðfestir.

Dánarvottorð ritar löggiltur læknir á eyðublað, er landlæknir gerir úr garði og lætur í té.

2. gr.

Þá er maður deyr í kaupstað eða kauptúni, þar sem læknir situr, eða í næsta nágrenni læknis, þó að utan kaupstaðar sé eða kauptúns, og læknir hefur stundað hinn látna í banalegunni, skoðar sá hinn sami læknir líkið og ritar að því búnu dánarvottorð.

Nú er ekki auðið að ná til læknis þess, er stundaði hinn látna, eða hafi enginn læknir séð hann í banalegunni, og skal þá innan sólarhrings sækja lækni til að skoða líkið og rita dánarvottorð.

3. gr.

Þá er maður deyr utan kaupstaðar eða kauptúns, þar sem læknir situr, eða utan næsta nágrennis læknis (sbr. 2. gr.), og læknir hefur stundað hinn látna í banalegunni, ritar sá hinn sami læknir dánarvottorð.

Nú er ekki auðið að ná til læknis þess, er stundaði hinn látna, eða hafi enginn læknir séð hann í banalegunni, og skal þá, svo fljótt sem við verður komið, tilkynna hlutaðeigandi héraðslækni mannlátið og skýra honum nákvæmlega frá tildrögum þess. Ritari héraðslæknir síðan dánarvottorð samkvæmt þeim upplýsingum.

4. gr.

Þá er maður deyr erlendis eða á höfum úti eða í lofti og líkið er flutt hingað til lands til að gera hér útför hans, fer um ritun og skil dánarvottorðs hins látna eins og hann hefði andazt á þeim stað, þar sem líkið er flutt á land.

5. gr.

Dánarvottorð skal ávallt afhenda sóknarpresti eða safnaðarstjóra í því prestakalli, þar sem látið bar að, samkvæmt nánari fyrirmælum 2.—7. málsg. þessarar gr. Nú er jarðsettur hér á landi maður, sem dáíð hefur erlendis, og skal þá dánarvottorð það, er fylgir líkinu, afhent þeim sóknarpresti eða safnaðarstjóra, sem annast útfararathöfn hans. Sama gildir, þá er sóknarprestur eða safnaðarstjóri aðstoðar við jarðsetningu eða hliðstæða ráðstöfun á ösku látins manns, sem brenndur hefur verið erlendis.

Nú fer útför látins manns fram í prestakallinu, þar sem hann dó, og skal þá dánarvottorð hans afhent þeim sóknarpresti eða safnaðarstjóra, sem annast útfararathöfnina.

Nú annast útfararathöfn prestvígður maður annar en hlutaðeigandi sóknarprestur (safnaðarstjóri), og skal hann þá fullvissa sig um það, áður en athöfnin fer fram, að dánarvottorð hins látna sé fyrir hendi. Hann skal enn fremur annast um, að dánarvottorðið sé, áður en athöfnin fer fram, afhent sóknarpresti þess prestakalls, þar sem dánarheimili hins látna var, og gildir þetta hvort sem hinn látni var í þjóðkirkjunni eða utan hennar. Loks skal hann tilkynna útförina bæði sóknarpresti prestakallsins og Hagstofunni innan þriggja daga. — Ákvæði 2. málsliðs þessarar málsg. eiga ekki við, þegar hinn látni hefur dáíð í öðru prestakalli en hann er jarðsettur í, en í þess stað skal hlutaðeigandi annast um, að staðfesting samkvæmt 6. gr. komist í hendur sóknarpresti prestakallsins.

Nú er ekki prestur eða safnaðarstjóra ætlað að aðstoða við útför manns, og skal þá afhenda dánarvottorðið sóknarpresti þess prestakalls, þar sem dánarheimili hins látna var, og kvittar prestur fyrir viðtöku. Gildir þetta hvort sem hinn látni var í þjóðkirkjunni eða utan hennar. Er slík útför óheimil, nema fyrir hendi sé vottorð hlutaðeigandi sóknarprests til staðfestingar því, að í vörzlu hans sé dánarvottorð hins látna.

Nú er lík látins manns flutt úr því prestakalli, þar sem hann dó, í annað prestakall til útfarar, og skal þá afhenda dánarvottorð hans sóknarpresti þess prestakalls, þar sem dánarheimili hans var, hvort sem hinn látni var í þjóðkirkjunni eða utan hennar. Sama gildir, þegar lík er flutt úr landi. Skal þá enn fremur afhenda viðkomandi skipaútgerð eða flugfélagi staðfest eftirrit hlutaðeigandi sóknarprests af dánarvottorði hins látna, og fylgi eftirritið líkinu til móttakanda þess erlendis. Má ekki taka við líki til flutnings til útlanda, nema þessum fyrirmælum sé fylgt.

Ef fleiri en einn sóknarprestur aðstoða við útför, skal afhenda dánarvottorðið þeim sóknarpresti, sem kastar rekum við athöfnina, enda sé um að ræða þau atvik, er um ræðir í 2. málsg. og í 2. og 3. málslið 1. málsg. þessarar gr.

Reykjavíkurprófastdæmi skoðast sem eitt prestakall við framkvæmd á ákvæðum 2. málsg. og 1. málsliðs 5. málsg. þessarar gr. Heimilt er að ákveða, að sama skuli gilda um tvö eða fleiri prestaköll, sem liggja hvert að öðru.

6. gr.

Þá er lík er flutt úr einu prestakalli í annað til útfarar, skal sóknarprestur sá, er veitir dánarvottorðinu viðtöku samkvæmt 1. málslið 5. málsg. 5. gr., láta í té skriflega staðfestingu þess, að hann hafi fengið það í hendur. Má enginn taka lík til flutnings milli prestakalla, nema því fylgi slík staðfesting, og skal hún fest við fylgibréfið, þegar um það er að ræða. Sá, er annast líkflutninginn, ber ábyrgð á því, að staðfestingarskjali þessu sé skilað með líkinu, og skal það afhent þeim, er annast útfararathöfn hins látna.

7. gr.

Nú annast útfararstjóri undirbúning að flutningi líks úr einu prestakalli í annað til útfarar, og skal hann þá sjá um öflun staðfestingar þeirrar, er um ræðir í 6. gr., og hann skal jafnframt gera ráðstafanir til, að hún fylgi líkinu til móttakanda. Útfararstjóri, sem annast móttöku líks frá útlöndum (sbr. 2. málslíð 1. málsg. 5. gr.) eða undirbýr flutning líks til útlanda (sbr. 2. málslíð 5. málsg. 5. gr.), skal sömuleiðis sjá svo um, að hlutaðeigandi sóknarpresti sé afhent dánarvottorð hins látna.

8. gr.

Ekki má gera útför manns, nema sá, sem hana annast, hafi áður fengið í hendur dánarvottorð hins látna samkvæmt 5. gr. eða staðfestingu um móttöku dánarvottorðs samkvæmt 6. gr.

Þá er sérstök vandkvæði eru á því vegna fjarlægðar eða samgönguferfiðleika, að hlutaðeiganda geti borizt dánarvottorð samkvæmt 5. gr., áður en útför er gerð, má í þess stað koma tilkynning (símleiðis eða á annan hátt) frá héraðslækni um, að hann hafi ritað og eigi í sínum vörzlum dánarvottorð hins látna.

9. gr.

Sóknarprestar (safnaðarstjórar) tölusetja og árita dánarvottorð, er þeim berast, og láta þeirra getið við nöfn hinna látnu í dánarskrá ministerialbókar (safnaðar-bókar). Sóknarprestar og safnaðarstjórar láta einnig getið á sama hátt staðfestinga samkvæmt 6. gr., er þeir veita viðtöku.

Sóknarprestar (safnaðarstjórar) skulu senda Hagstofunni dánarvottorð, er þeir veita viðtöku, á sömu tímum og með sömu frestum og þessir aðilar senda Hagstofunni aðrar skýrslur samkvæmt ákvörðun hennar.

Hagstofan semur upp úr dánarvottorðum skýrslur um dánarorsakir hér á landi, í samræmi við alþjóðareglur, sem Ísland hefur gerzt aðili að.

10. gr.

Í mannskaðaskýrslur samkvæmt ákvæðum laga nr. 42/1913 sækir Hagstofan m. a. vitneskju um mannskaða, er verða, án þess að lík finnist, og fyrirmæli um dánarvottorð samkvæmt lögum þessum taka ekki til.

Fyrir andvana fædd börn eru ekki rituð dánarvottorð, en prestar og ljósmæður tilkynna þau Hagstofunni með lifandi fæddum börnum.

Óheimilt er að setja lík andvana fædds barns eða látins ungbarns í kistu með öðru líki, nema hlutaðeigandi prest (safnaðarstjóra) hafi áður verið tilkynnt það. Útfararstjóri ber ábyrgð á því, að þessu ákvæði sé fylgt.

11. gr.

Í viðurkenndum sjúkrahúsum er heimilt að fela sérfræðingi að rannsaka lík látinna sjúklinga í því skyni að leiða ýtarlega í ljós banamein þeirra, sbr. einnig ákvæði 6. gr. laga nr. 66/1933, varðandi rannsókn banameina í sambandi við framkvæmd opinberra sóttvarnarráðstafana. Þá er slík rannsókn fer fram, skal ekki rita dánarvottorð fyrr en niðurstöður hennar eru kunnar.

12. gr.

Brot gegn ákvæðum laga þessara varða sektum, allt að 1000 krónum, nema þyngri refsingu varði samkvæmt almennum lögum.

13. gr.

Lög þessi taka þegar gildi. Jafnframt eru úr gildi numin lög nr. 42 8. maí 1950, um dánarvottorð og dánarskýrslur.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta á, ef að lögum verður, að koma í stað laga nr. 42/1950, um dánarvottorð og dánarskýrslur. Er það samið af hagstofustjóra í samráði við landlækni. Ákvæði 1.—4. gr. og 11.—13. gr. í núgildandi lögum um dánarvottorð eru tekin mikið til óbreytt upp í frv., en á 5.—10. gr. eru gerðar það miklar breytingar, að flytja þarf frv. til nýrra heildarlaga um dánarvottorð.

Frumvarpið hefur verið borið undir biskup, dómprófastinn í Reykjavík, borgarlækninn í Reykjavík og nokkra aðra aðila, sem hlut eiga að máli. Eru þeir allir samþykkir efni þess.

Samkvæmt núgildandi lögum um dánarvottorð eiga prestar að safna saman dánarvottorðum, sem þeir veita viðtöku á árinu, og senda þau í einu lagi til hlutað-eigandi héraðslækna eftir lok hvers árs. Síðan eiga héraðslæknar að senda dánarvottorðin landlækni, sem svo skilar þeim til Hagstofunnar. Þessu fylgdu miklar tafir og erfiðleikar á innheimtu vottorða, og hin árlega dánarmeinaskýrsla Hagstofunnar varð af þeim sökum mjög síðbúin. Hún gat t. d. aldrei orðið tilbúin fyrr en löngu eftir að henni átti að skila til hagstofu Sameinuðu þjóðanna og til Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar. Til þess að ráða bót á þessu var landlæknisskrifstofunni og Hagstofunni, í 8. gr. laga nr. 31/1956, um þjóðskrá og almannaskráningu, heimilað að ákveða, að prestar skyldu senda dánarvottorðin beint til Hagstofunnar, um leið og þeir sendu henni aðrar skýrslur ársfjórðungslega. Hefur þessi tilhögun verið á skilum dánarvottorða til Hagstofunnar síðan á árinu 1956, og hefur hún gefizt mjög vel. Innheimta dánarvottorða hefur kostað miklu minni vinnu en áður, og hin árlega dánarmeinaskýrsla hefur orðið tilbúin í maí—júní — áður gat hún ekki orðið til fyrr en í september—október. Nú eru í 2. málsg. 9. gr. frv. bein fyrirmæli um, að prestar skuli senda dánarvottorð beint til Hagstofunnar, en heimildarákvæði 8. gr. þjóðskrárlaga nr. 31/1956 er ekki í frv. því um þjóðskrá og almannaskráningu, sem nú liggur fyrir Alþingi, þar eð þetta ákvæði á með réttu heima í lögum um dánarvottorð.

Aðaltilefni þess, að frv. þetta er borið fram, eru ákvæði 6. gr. núgildandi laga nr. 42/1950, þess efnis, að dánarvottorð skuli fylgja líki, ef það er flutt úr einu prestakalli í annað til útfarar. Slíkir flutningar hafa farið mikið í vöxt, vegna þess að fleiri og fleiri sjúklingar úr sveitum og kaupþúnum deyja á sjúkrahúsum í kaupstöðum. Hefur þessi tilhögun, að dánarvottorð fylgi líkum, sem flutt eru úr einu prestakalli í annað, gefizt illa í framkvæmd, þar sem þessi vottorð fara um margar hendur og berast oft ekki hlutaðeigandi presti fyrr en seint og síðar meir, auk þess sem þau iðulega glatast. Leiðin til úrbóta er hér sú að láta slík dánarvottorð aldrei fara úr því prestakalli, þar sem mannlátið bar að. Í samræmi við það er í frv. (sjá 1. og 5. málsg. 5. gr.) lagt til, að dánarvottorð skuli ávallt afhent sóknarpresti þess prestakalls, þar sem dánarheimili hins látna var, og ber hlutað-eigandi sóknarprestur ábyrgð á skilum vottorðsins til Hagstofunnar, á sama hátt og hann ábyrgist skil dánarvottorða þeirra, sem hann sjálfur syngur yfir. En með því að prestur sá, er annast útfararathöfn látins manns úr öðru prestakalli, verður að hafa í höndum dánarvottorð eða jafngildi þess, er gert ráð fyrir því í frv., að presturinn á dánarstað kvitti fyrir móttöku dánarvottorðsins með skriflegri staðfestingu, og skal hún fylgja líkinu til þess prests, er annast útfararathöfn hins látna í öðru prestakalli (sjá 6. gr. frv.). Það skal tekið fram, að samkvæmt 7. málsg. 5. gr. eiga þessar reglur ekki að gilda við flutning á líki milli prestakalla í Reykjavíkúrprófastdæmi. — Til þess að tryggja sem best framkvæmd á þessum reglum, er svo fyrir mælt í 7. gr. frv., að útfararstjóri, sem annast um flutning á líki úr einu prestakalli í annað, skuli sjá um öflun staðfestingar þeirrar, er fylgja skal líkinu.

Þá eru í frv. sérstakar reglur, er prestvígðir menn aðrir en sóknarprestar skulu fylgja, þegar þeir annast útfararathöfn. Ákvæði 3. málsg. 5. gr. frv. um þetta sam-

svara ákvæðum 2. málgr. 11. gr. laga nr. 31/1956, um þjóðskrá og almannaskráningu, og 2. málgr. 7. gr. í frv. um sama efni, sem nú liggur fyrir Alþingi.

Þá eru í 5. gr. frv. ýtarlegri reglur um afhendingu dánarvottorða en eru í 5. gr. núgildandi laga. Þar á meðal er í þessari gr. kveðið á um, hvaða reglum skuli fylgt við afhendingu dánarvottorða, þá er lík er flutt hingað til lands til greftrunar (sjá 2. málslíð 1. málgr. 5. gr. og 2. málslíð 7. gr.), og þá er lík er flutt úr landi (sjá 2.—4. málslíð 5. málgr. 5. gr. og 2. málslíð 7. gr.).

Enn fremur er gert ráð fyrir niðurfellingu ákvæða um árlegar skýrslur presta til héraðslækna (sjá 8. gr. laga um dánarvottorð) og um samsvarandi árlegar skýrslur héraðslækna til landlæknis (sjá 9. gr. sömu laga). Er ekki lengur þörf á þessari skýrslugerð presta og héraðslækna, enda hefur Hagstofan á takteinum allar þær upplýsingar, er hér um ræðir og máli skipta.

Eins og fyrr greinir eiga dánarvottorð að ganga beint til Hagstofunnar frá prestum, til þess að innheimta vottorða verði sem öruggust og fljótust. Þetta þýðir, að héraðslæknar fá ekki í hendur dánarvottorð þeirra, sem deyja í læknishéraðinu, þ. e. a. s. þau vottorð, sem gefin eru út af öðrum læknum. Með því að æskilegt er, að héraðslæknir fái vitneskju um alla, sem deyja í héraðinu og úr hverju þeir hafi dáið, mun Hagstofan framvegis senda hverjum héraðslækni árlega skrá yfir öll mannlát í læknishéraðinu undangengið ár, með upplýsingum um dánarmein hvers manns og annað, er máli skiptir. Þetta á þó ekki að gilda hvað snertir Reykjavíkur-, Kópavogs-, Hafnarfjarðar- og Álafosshéruð, en hins vegar verður séð fyrir því, að héraðslæknar þessara umdæma hafi greiðan aðgang að dánarvottorðum hvers árs á Hagstofunni tiltekinn tíma á ári hverju. — Ástæðulaust er að lögbinda þetta, m. a. vegna þess að unnt á að vera að breyta tilhögun þessarar þjónustu með samkomulagi landlæknis og hagstofustjóra, án þess að koma þurfi til nýrrar lagasetningar. Hagstofan skuldbindur sig hins vegar til að láta héraðslæknum í té þessa eða hliðstæða þjónustu framvegis, meðan landlæknir telur hana æskilega. Með þessari árlegu skrángerð Hagstofunnar í þágu héraðslækna er bætt úr þeim annmarka, að ekki er gert ráð fyrir því í frv., að héraðslæknar fái dánarvottorðin í hendur til athugunar og upplýsingar.